

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Γα. Δοκιμασία των αρχόντων

Γβ. Ανακριτική καρτέλα για τους βουλευτές

Συνολικός χρόνος προετοιμασίας: 15´

Χρόνος παρουσίασης: Δοκιμασία: 15´

Ανακριτική καρτέλα: 10´

Φύλλο εργασίας για τους βουλευτές:

Γα: Δοκιμασία των αρχόντων:

Είστε βουλευτές της Βουλής των Πεντακοσίων στην πόλη της Αθήνας, λίγο μετά το 403 π.Χ. Η Βουλή πρέπει να ελέγξει τους πολίτες που έχουν κληρωθεί για τα αξιώματα του *επώνυμου άρχοντα*, του *πολέμαρχου* και του ενός *θεσμοθέτη* (από τους 6 συνολικά *θεσμοθέτες* που κληρώνονταν). Οι πολίτες αυτοί θα περάσουν τη λεγόμενη *δοκιμασία*. Θα πρέπει, δηλαδή, να δηλώσουν, μεταξύ άλλων, τα ονόματα των γονέων και των πατέρων των γονέων τους, καθώς και τους δήμους των πατέρων τους και των πατέρων της μητέρας τους, προκειμένου να πιστοποιηθεί η γνήσια αθηναϊκή καταγωγή τους, προϋπόθεση για να θεωρούνται Αθηναίοι πολίτες και για να μπορούν να καταλάβουν οποιοδήποτε αξίωμα. Εσείς, θα υποβάλετε τις ερωτήσεις (αφού τις μοιραστείτε μεταξύ σας), χωριστά στον καθένα από τους δοκιμαζόμενους. Κάθε δοκιμαζόμενος καλεί στη συνέχεια τον μάρτυρα που θα επιβεβαιώσει τα λεγόμενά του. Έπειτα, θα καλέσετε με κήρυκα (τον υποδύεται κάποιος από τους μαθητές, ανακοινώνοντας ότι τη συγκεκριμένη στιγμή υποδύεται τον κήρυκα) να παρουσιαστούν όσοι πολίτες έχουν να καταθέσουν κάτι εναντίον τους. Στη συνέχεια, ψηφίζετε διά *χειροτονίας*. Για τον καθένα από τους 3, θα επαναλαμβάνεται η ίδια διαδικασία. Για τους 2 από τους 3, θα υπάρξει μάρτυρας που θα καταθέσει εναντίον τους. Γι' αυτούς τους 2 δεν θα ψηφίσετε, καθώς η δοκιμασία τους δεν έχει τελειώσει, αφού πρέπει, στη συνέχεια, να απαντήσουν στις κατηγορίες. Όμως, η σκηνή σταματάει εδώ.

Ερωτήσεις που πρέπει να υποβάλετε (μεταξύ άλλων που δεν περιλαμβάνουμε εδώ):

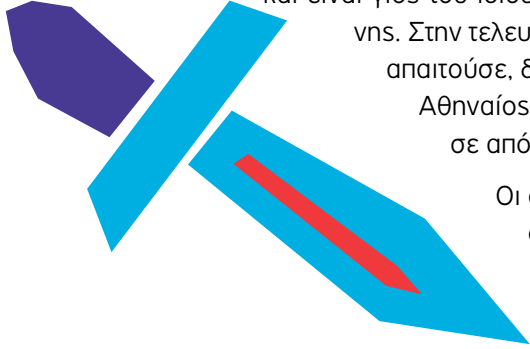
Ερωτήσεις Α´ Ενότητας:

- Ποιος είναι ο πατέρας σου και από ποιο δήμο;
- Ποιος είναι ο πατέρας του πατέρα σου;
- Ποια είναι η μητέρα σου;
- Ποιος είναι ο πατέρας της μητέρας σου και από ποιο δήμο;

Ερωτήσεις Β´ Ενότητας:

- Φέρεσαι καλά στους γονείς σου;
- Πληρώνεις τακτικά τους φόρους προς την πόλη;
- Έχεις συμμετάσχει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις υπέρ της πόλης και σε ποιες; (έχεις εκπληρώσει τις στρατιωτικές σου υποχρεώσεις;)

Για να κρίνετε ορθά, θα πρέπει να γνωρίζετε ότι οι συγκεκριμένοι άρχοντες έχουν κληρωθεί με δεδομένο ότι είναι Αθηναίοι πολίτες, όπως πιστοποιήθηκε από την εποχή που, όταν έγιναν 18 ετών, ο πατέρας τους δήλωσε στον δήμο της περιοχής του ότι ο εν λόγω έφηβος έχει τη νόμιμη ηλικία, είναι ελεύθερος και είναι γιος του ίδιου και μιας Αθηναίας, και όχι γιος κάποιου Αθηναίου και κάποιας ξένης. Στην τελευταία περίπτωση, ο γιος ονομαζόταν *μητρόξενος*. Αυτός ο νόμος –που απαιτούσε, δηλαδή, να είναι και οι δύο γονείς Αθηναίοι για να θεωρείται κάποιος Αθηναίος πολίτης, και δεν αρκούσε να είναι μόνον ο πατέρας Αθηναίος– ίσχυσε από το 451/0 και ψηφίστηκε επί εποχής Περικλή.

Οι συγκεκριμένοι πολίτες που έχουν κληρωθεί για τα συγκεκριμένα αξιώματα είχαν δηλωθεί τότε (όταν έγιναν 18 ετών) στο *ληξιαρχικόν γραμματεῖον* του δήμου τους και τα αποδεικτικά στοιχεία είχαν εξεταστεί από τη συνέλευση των δημοτών και είχαν ελεγχθεί από τη Βουλή. Στη συνέχεια, άσκησαν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Ωστόσο, επειδή αρκετές φορές δηλώνονταν και παιδιά, των οποίων οι μητέρες δεν ήταν Αθηναίες, η αθηναϊκή πολι-

τεία φρόντιζε να επανεξετάζει τη γνησιότητα της αθηναϊκής καταγωγής σε κάθε κατάλληλη ευκαιρία. Μία από αυτές ήταν όταν επρόκειτο να αναλάβουν κάποιο δημόσιο αξίωμα.

Πρέπει, επίσης, να ξέρετε ότι η τάση για τον περιορισμό του αριθμού των πολιτών δημιουργήθηκε στους Αθηναίους από τότε που η ιδιότητα του πολίτη άρχισε να συνοδεύεται και από οικονομικές παροχές: μισθός στους άρχοντες, στους βουλευτές, στους ηλιαστές, αποκατάσταση ακτημόνων με παροχή εδαφών από αποσπώμενα εδάφη λόγω κυριαρχίας ηττημένων πόλεων, συντάξεις σε θύματα πολέμου και αναπήρους, διανομή δημητριακών σε πένντες.

Για να καταλάβετε καλύτερα τους λόγους εφαρμογής, αλλά και καταστρατήγησης, του νόμου του Περικλή, διαβάστε τα ακόλουθα αποσπάσματα. Στο πρώτο, ο Αριστοκλής συνομιλεί με τον φίλο του Δημήτριο για τον νόμο του Περικλή, ενώ στο δεύτερο, κάνει μερικές σκέψεις για τον ίδιο νόμο και τους τρόπους καταστρατήγησης του. Τέλος, στο τρίτο, αναφέρεται στους λόγους για τους οποίους ο νόμος αυτός ατόνησε κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

1ο απόσπασμα: Cl. Mossé, Έγκλημα στην αρχαία αγορά, μτφρ. Ε. Δέλλη, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1997, σ. 198-199.

— «Εκεί (ενν. στην Αίγινα), οι προϋποθέσεις για την πολιτογράφηση είναι λιγότερο αυστηρές από τις δικές μας. Ένας πολίτης μπορεί να παντρευτεί μια ξένη κι ο γάμος είναι καθ' όλα νόμιμος, ειδικά αν η οικογένειά της είναι εγκατεστημένη από καιρό στην πόλη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της κόρης του Πανταίνετου. Πάντως εγώ συμφωνώ με αυτό και ελπίζω πως κάποια μέρα θα νομιμοποιήσουμε και στην Αθήνα αυτούς τους γάμους. Άλλωστε, πριν τον Περικλή ήταν απολύτως εφικτοί! Ο Θεμιστοκλής, ο Κίμων ήταν αυτό που σήμερα αποκαλούμε νόθοι, γιατί οι μητέρες τους ήταν ξένες. Αυτό δεν τους εμπόδισε να δοξάσουν την Αθήνα χαρίζοντάς της τις μεγαλύτερες στρατιωτικές επιτυχίες! Κι αγανακτώ όταν σκέπτομαι ότι μερικοί φίλοι μου, εξαιτίας αυτού του νόμου, αποκλείονται από την πολιτική ζωή, ενώ οι πατεράδες τους είναι έντιμοι πολίτες».

— «Έχεις δίκιο. Οι πολιτικοί μας επανέφεραν σε ισχύ τον νόμο του Περικλή, μετά την τυραννία των τριάκοντα, προφανώς γιατί σκέφτηκαν ότι δεν έπρεπε να αυξηθεί ο αριθμός των πολιτών, προφανώς τώρα που αμείβονται οι συμμετέχοντες στην Εκκλησία του δήμου»¹.

2ο απόσπασμα: Cl. Mossé, Έγκλημα στην αρχαία αγορά, μτφρ. Ε. Δέλλη, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1997, σ. 42-43:

«Αν και ο νόμος ήταν καθολικά σεβαστός, είχα ακούσει συχνά τον πατέρα μου να λέει ότι υπήρχαν διάφοροι τρόποι να τον καταστρατηγήσεις. Ο συνηθέστερος ήταν η εξαγορά μαρτύρων που βεβαίωναν ψευδώς ότι γνώριζαν από παλιά τους γονείς των αμφισβητούμενης καταγωγής προσώπων. Πολλοί νόθοι –κυρίως γιοι ή κόρες Αθηναίων πολιτών με μητέρες αλλοδαπές ή δούλες– κατάφερναν να αναγνωριστούν ως νόμιμα τέκνα με τη σιωπηρή ανοχή του πατέρα τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, όταν ο άνδρας δεν είχε αποκτήσει αγόρι από τη νόμιμη σύζυγό του, δεν δίσταζε να παρουσιάσει ως νόμιμο γιο το αγόρι που είχε με την παλλακίδα του».

3ο απόσπασμα: Cl. Mossé, Έγκλημα στην αρχαία αγορά, μτφρ. Ε. Δέλλη, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1997, σ. 42.

«Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου, ο νόμος κάπως ατόνησε. Χρειαζόμασταν άνδρες για τον πόλεμο και παραβλέπαμε τη νομιμότητα της καταγωγής. Έφτανε ο υποψήφιος πολίτης να έχει πατέρα Αθηναίο πολίτη».

Χρέος σας είναι να εφαρμόσετε πιστά τον νόμο της αθηναϊκής πολιτείας, υποστηρίζοντας τα συμφέροντα της πόλης. Θα ψηφίσετε με βάση τον νόμο και την προσωπική σας κρίση, λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των δοκιμαζομένων, καθώς και τις μαρτυρίες που θα κατατεθούν ενώπιόν σας. Αφού ελέγξετε τη γνήσια αθηναϊκή καταγωγή, θα πρέπει να πειστείτε και για το ήθος του δοκιμαζομένου, μέσα από τις απαντήσεις που θα λάβετε για τις ερωτήσεις της β' ενότητας. Για τον έλεγχο της ποιότητας του ήθους, σημαντικά στοιχεία θεωρούνταν η συμπεριφορά απέναντι στους γονείς, η εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων, οι στρατιωτικές υπηρεσίες υπέρ της πόλης.

Μια πιθανή κατηγορία εναντίον δοκιμαζόμενου άρχοντα θα μπορούσε να είναι η μη γνήσια αθηναϊκή καταγωγή του υποψήφιου άρχοντα. Επίσης, άλλη κατηγορία θα μπορούσε να θεωρηθεί η συμμετοχή του στο καθεστώς των τριάκοντα τυράννων (404 π.Χ.), γεγονός που θα σήμαινε ότι ο εν λόγω δοκιμαζόμενος έχει στραφεί εναντίον της πόλης και του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Όταν λήξει ο χρόνος προετοιμασίας που έχετε, θα παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης σας με θεατρικό τρόπο τη σκηνή μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες.

1. Ο συγκεκριμένος νόμος ατόνησε κάπως κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Γβ. Ανακριτική καρέκλα:

Όταν τελειώσει η συνεδρίασή σας, θα παραμείνετε στη σκηνή, και θα περιμένετε την «ανάκρισή» σας από μια παρέα Αθηναίων. Οι Αθηναίοι πολίτες θα υποβάλουν ερωτήσεις –σχετικά με τα κριτήρια επιλογής των αρχόντων– σε 2 από εσάς, όποιους επιλέξουν, που θα καθίσουν στην *ανακριτική καρέκλα*. Δεν γνωρίζετε ποιον από όλους θα «ανακρίνουν» και ποια ερώτηση θα υποβάλουν.

Σημ.: Η *ανακριτική καρέκλα* είναι δικό μας παιχνίδι και δεν έχει σχέση με τους πολιτειακούς θεσμούς της αρχαίας πόλης.

Όταν τελειώσει η «ανάκριση», θα αποχωρήσετε από τη σκηνή.

